

Tien jaar Lubbers

Deze week is R.F.M. Lubbers tien jaar minister-president van Nederland. Lubbers zelf wil er geen aandacht aan schenken, maar voor anderen is zo'n termijn interessant. Hoe is het de Nederlandse economie de afgelopen tien jaar onder zijn leiding vergaan?

Toen Lubbers op 4 november 1982 aantrad als premier van een nieuw kabinet van CDA en VVD, was de toestand van de Nederlandse economie alarme-rend. De groei van het bnp was negatief, de bedrijfs-investeringen waren tot een dieptepunt gedaald, de werkloosheid steeg met meer dan 10.000 mensjaren per maand, de inflatie lag boven de 6% en het financieringstekort passeerde de 10% van het nationaal in-komen. De internationale economie zat in de diepste recessie sinds de tweede wereldoorlog en Nederland zat nog extra in het slop omdat voorgaande kabinet-ten en de sociale partners niet in staat waren geble-ken tot een adequate reactie op de verslechterde om-standigheden.

Het nieuwe kabinet-Lubbers probeerde het tij te ke-ren met een aanbod-economisch 'no nonsense'-beleid, gericht op sanering van de overheidsfinanciën, bevor-dering van de werkgelegenheid en versterking van de marktsector. Tegelijkertijd sloten de sociale partners in het najaar van 1982 een centraal akkoord om te ko-men tot loonmatiging en herverdeling van werk. Het ingezette beleid en het herstel van de internationale conjunctuur zorgden ervoor dat de Nederlandse eco-nomie langzaam uit het dal kwam. Hoewel er nog problemen genoeg zijn, is inmiddels de aansluiting bij de internationale kopgroep weer gevonden.

Het grote succes van de jaren tachtig was de loonmatig-ing, zowel in de particuliere als in de collectieve sec-tor. In de marktsector zorgde de loonmatiging ervoor dat de arbeidskosten daalden en de rendementen zich herstelden. Daarop kwamen de investeringen weer op gang en ging de werkgelegenheid groeien. In de MEV 1992 wordt het effect van de loonmatiging op de werk-gelegenheid op 265.000 personen becijferd¹. Daaren-boven zorgde het achterblijven van het wettelijk mini-mumloon en de uitkeringen bij de ontwikkeling van de contractlonen in de marktsector voor een extra werkgelegenheid van 150.000 personen. Zonder dit be-leid zou de verhouding inactieven/actieven met 14,5 procentpunt zijn verslechterd.

Een tweede succes was het monetaire beleid. Met uit-zondering van de misstap in 1983, toen het niet volle-dig volgen van de revaluatie van de Duitse mark moest worden bekocht met een chronisch hoger ren-te-ecart, heeft de gulden gedurende het gehele decen-nium de mark geschaduwd. In combinatie met de ge-matigde loonontwikkeling heeft dit ervoor gezorgd dat de inflatie in ons land tot de laagste in Europa be-hoorde en ook de rente internationaal gezien laag was. Ook dit heeft zeker tot het herstel van de interna-tionale concurrentiepositie bijgedragen.

De meeste energie van de achtereenvolgende kabinet-ten-Lubbers is echter gaan zitten in het verminderen van het financieringstekort en het voorkomen van een stijging van de collectieve-lastendruk. Volgens re-cente berekeningen heeft dit beleid in de periode 1984-1990 voor ongeveer een kwart bijgedragen aan

de gerealiseerde groei van de produktie². Vooral de lastenverlichting heeft positief gewerkt. Het effect had echter nog veel groter kunnen zijn als straffer was omgebogen en als de uitgavendisdiscipline in de eerste twee kabinetten-Lubbers strenger was be-waakt. Want nog altijd behoort Nederland wat het niveau van de collectieve-lastendruk betreft tot de kop-lopers van Europa.

Daarmee komen we op de kansen die de achtereen-volgende kabinetten-Lubbers hebben gemist. Mis-schien wel het grootste manco van Lubbers en de zij-nen is dat zij er niet in zijn geslaagd om grip te krij-gen op de grote meso-economische structuren, waar-langs het collectieve geld wordt uitgegeven: de socia-le-verzekeringsinstellingen, de gezondheidszorg, de 'spending departments'. Waarom is het WAO-pro-bleem niet tien jaar eerder aangepakt? Waarom komt het plan-Simons niet van de grond? Waarom blijft een werkelijke 'grote efficiency'-operatie op de departe-menten uit? Net als zijn voorgangers is ook Lubbers niet opgewassen gebleken tegen de hechte belangen-coalities die de beleidsuitvoering op deze terreinen beheersen.

In de tweede plaats vormen de geringe arbeidspartic-patie en de hoge inactiviteit nog altijd een zwakke stee in de Nederlandse economie. Weliswaar is de par-ticipatiegraad in het afgelopen decennium gestegen, maar een sterkere stijging was wellicht mogelijk ge-weest als de kabinetten-Lubbers consequent werk bo-ven inkomen hadden gesteld en strikt aan die keuze hadden vastgehouden.

Een derde probleem is de tekortschietende dynamiek op binnenlandse markten. Jaar in, jaar uit worden om-vangrijke bedragen buiten de grenzen belegd, omdat daar blijkbaar hogere rendementen zijn te behalen. De diverse kabinetten-Lubbers hadden meer kunnen doen aan het bevorderen van de binnenlandse inves-teringen door de werking van markten te verbeteren, via deregulering, privatisering, het wegnemen van be-lemmeringen en het inbouwen van meer financiële prikkels.

Ten slotte zijn de kabinetten-Lubbers nogal karig ge-weest met uitgaven ter versterking van de economi-sche structuur. De investeringen in infrastructuur, milie-u, technologie en onderwijs zijn in de achtereen-volgende bezuinigingsoperaties achtergebleven. Pas het huidige kabinet heeft (iets) meer ruimte voor deze investeringen gecreëerd.

Het oordeel over de kabinetten-Lubbers hangt natuur-lijk niet alleen van economische factoren af. Maar als econoom zou men kunnen concluderen dat het conse-quent volgehouden macro-economische beleid goed heeft geholpen om de Nederlandse economie weer op de rails te krijgen. Daarentegen is het doorbreken van allerlei meso- en micro-economische verstarringen in de afgelopen tien jaar maar zeer ten dele gelukt.

L. van der Geest

1. Centraal Planbureau, *Macro Economische Verkenning 1992*, 's-Gravenhage, 1991, blz. 82 e.v.

2. J. van Sinderen, *Over pre-economen, beleidseconomen en wetenschappers*, oratie, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 1992.